
RISTIĆ, DUŠAN, *GRANICE DISKURSA*, NOVI SAD:
MEDITERRAN PUBLISHING, 2018.

Milan Urošević

Sušтина monografije *Granice diskursa* autora Dušana Ristića može se sažeti Vitgenštajnovom (Wittgenstein) maksimom: „Granice mog jezika su granice mog sveta“. U ovom delu autor sumira dosadašnja dostignućna u istraživanjima fenomena diskursa iz mnoštva različitih disciplina: sociologije, filozofije, lingvistike, psihologije i studija kulture. Ristićeva namera je da uspostavi, kako on to naziva, „interparadigmsku komunikaciju“ između tih disciplina kroz pojam diskursa koji u njima nesumnjivo zauzima značajnu poziciju.

Sam naziv ovog dela upućuje na autorov pokušaj da, sa jedne strane, istraži mogućnosti koje istraživanje diskursa otvara za sociološku analizu, ali i da ukaže na značaj samog diskursa kao fenomena kroz koji se formiraju društveni odnosi. Zbog ove druge karakteristike diskursa, njegove granice istovremeno su granice društvenog sveta i mogućnosti mišljenja u njemu.

Granice diskursa su strukturisane u pet poglavlja. Prvo poglavlje je uvodno

i tiče se određenja pojma diskursa kao i pojma delanja, te se tu možemo bliže upoznati sa autorovim osnovnim teorijskim polazištima. U drugom poglavlju naslovljenom „Diskurs i društvene prakse“ nastavlja se autorova integracija pojma diskursa sa drugim sociološkim pojmovima, kao što su pojmovi društvenih praksi, normi, institucija i sl. U trećem poglavlju pod nazivom „Sociologika diskursa“ autor bliže predstavlja ono što vidi kao društvene funkcije diskursa, poput njegove uloge u mobilizaciji delanja, kao i u društvenoj integraciji. Četvrto poglavlje obuhvata najveći deo knjige i sačinjava ga autorovo izlaganje najvažnijih teorijskih pristupa izučavanju diskursa. Pristupima Mišela Fukoa (Michel Foucault), Jirgena Habermasa (Jürgen Habermas), Pjera Burdijea (Pierre Bourdieu), Alvina Guldnera (Alvin Gouldner) pridružuju se savremeni pristupi kritičke analize diskursa. U tom poglavlju primećujemo autorovo naglašeno interesovanje za povezivanje izučavanja diskursa

sa disciplinom sociologije saznanja, kao i sa kritikom ideologije. Ristić zaključuje svoje delo izlaganjem nekih osnovnih teza o mogućnostima sociološkog istraživanja diskursa i značaja tog istraživanja za razumevanje širih socioloških problema.

Ristić nesumnjivo uspeva u svojoj nameri da interdisciplinarno izloži problem diskursa dovodeći u vezu mnoštvo disciplina i autora. Stoga, *Granice diskursa* predstavljaju korisno štivo, prevashodno za studente koji žele da se bliže upoznaju sa pojmom diskursa, kao i sa problematikom odnosa jezika i značenja sa društvenim odnosima, delanjem i praksama. Tome doprinosi jasnoća i preciznost autorovog stila, što sveodči o zavidnom stepenu poznavanja tematike dela.

Najznačajniji doprinos ovog dela se nesumnjivo ogleda u nastavku oživljavanja discipline sociologije saznanja, čemu Ristić, zajedno sa svojim mentorom Dušanom Marinkovićem, značajno doprinosi. Naime, posle *Sociologije saznanja* Vojina Milića, koja je objavljena 1986. godine, ova disciplina ostala je zanemarena u domaćoj sociologiji. *Granice diskursa* možemo videti i kao doprinos ponovom pokretanju domaće sociologije saznanja i njenom obogaćenju idejama savremenih autora i novim metodološkim i teorijskim pristupima. Stoga *Granice diskursa* stoje u kontinuitetu sa ostalim Ristićevim delima, kao što su *Nacrt za sociologiju ideologije* i *Ogledi*

iz geopistemologije, kojima u koautorstvu sa svojim mentorom oživljava domaću sociologiju (sa)znanja.

Kvalitet ovog dela je ujedno i njegov nedostatak. On se ogleda u preglednom karakteru izlaganja – koje sprečava autora da se bliže pozabavi uporednom analizom različitih pristupa diskursu. Stoga je Ristić prinuđen da se drži predstavljanja osnovnih teorijskih pristupa diskursu, bez mogućnosti ulaženja u njihova suptilnija poređenja, kao i moguće nesaglasnosti različitih autora. Uporedni pristup bi bio posebno značajan i doprineo teorijskoj prodornosti dela, jer bi autoru omogućio da bliže prikaže teorijske i metodološke poteškoće bavljenja diskursom. Na primer, s obzirom da autor izlaže pristupe Mišela Fukoa i Jirgena Habermasa, dublje ulaženje u njihova međusobna različenja i kritike bi značajno doprinelo teorijskoj potentnosti ove studije.

Zaključujemo da je knjiga *Granice diskursa* Dušana Ristića izuzetno značajno sociološko delo, koje obogaćuje domaću sociologiju svojim interdisciplinarnim pristupom, nezaobilaznim u savremenim društvenim naukama. Stoga bi se ovo delo moglo preporučiti svakom ko želi bliže da se upozna sa vrlo dinamičnom i razuđenom disciplinom kakva je bavljenje fenomenom diskursa. Ciljnu publiku svakako čine prevashodno studenti društvenih i humanističkih nauka, kojima će ovo delo predstavljati nezaobilaznu lektiru.